

■ УДК 124/129:82-145 ВІНОКУРОВ Є.

М. В. Дяченко, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та політології, Харківська державна академія культури, м. Харків

ФІЛОСОФСЬКО-ПОЕТИЧНІ РЕФЛЕКСІЇ Є. ВІНОКУРОВА

Розглядається поетична творчість відомого поета ХХ ст. Є. Вінокурова, акцентується на притаманності його поезії діалектичних уявлень про природу, соціум, місце і роль людини в універсумі, особливостях його світоглядних уявлень як художника слова, котрий репрезентує філософсько-поетичну картину світу, висвітлює поліфонічність і багатомірність буття. Зазначається, що для системи його світогляду органічною є екзистенціальна проблематика — питання про життя і смерть, сенс людського буття, співвідношення раціонального й ірраціонального в духовно-творчій діяльності людини.

Ключові слова: природа, людина, філософсько-поетична картина світу, життя, смерть, сенс буття, художня творчість, поезія, музика.

Н. В. Дьяченко, доктор философских наук, профессор, заведующий кафедрой философии и политологии, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ФИЛОСОФСКО-ПОЭТИЧЕСКИЕ РЕФЛЕКСИИ Е. ВІНОКУРОВА

Рассматривается поэтическое творчество известного поэта ХХ в. Е. Винокурова, акцентируется на особенностях его мировоззренческих представлений как художника слова, который репрезентирует философско-поэтическую картину мира, показывает полифоничность и многомерность бытия. Подчеркивается, что его поэзии присущи диалектические представления о природе, социуме, месте и роли человека в универсуме. Отмечается, что в систему его мировоззрения органично вписывается экзистенциальная проблематика — вопросы о жизни и смерти, смысле человеческого бытия, соотношения рационального и иррационального в духовно-творческой деятельности человека.

Ключевые слова: природа, человек, философско-поэтическая картина мира, жизнь, смерть, смысл бытия, художественное творчество, поэзия, музыка.

М. V. Dyachenko, Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Head of Department of Philosophy and Political Science, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

YE. VINOKUROV'S PHILOSOPHICAL AND POETIC REFLECTION

The article deals with the poetry of a famous poet of the twentieth century Ye. Vinokurov. It focuses on the features of his philosophical ideas as a master of the pen, who represents the philosophical and poetic

world view, shows the polyphony and multi-dimensional existence. It is emphasized that the dialectical conception of nature, society, the place and role of human in the universe is present in his poetry. It is noted that the existential issues fit well into his world view — i.e. the issues of life and death, the meaning of human existence, rational and irrational in the spiritual and human creativity.

Key words: nature, people, philosophical and poetic world view, life, death, the meaning of life, artistic creativity, poetry, music.

Легко быть зверем и легко быть богом,
Быть человеком — это тяжело

Е. Винокуров

Постановка проблеми. Серед поетів ХХ ст. високою філософічністю характеризується творчість Євгенія Михайловича Винокурова. Людина глибокого поетичного дару, він не намагався спеціально писати вірші у «філософському стилі», філософський смисл феноменологічного виявляв немовби внутрішнім, «духовним» зором. Така особливість філософсько-поетичної рефлексії характерна небагатьом художникам слова. Поет неодноразово констатував, що він і сам не може пояснити свою схильність до філософського рефлексування. Найпростіше пояснення цього феномену таке: напевне він даний «від Бога». Саме це мав на увазі Є. Винокуров, коли характеризував свої вірші, як «пришедшие мне из другого мира, ниспосланные мне, ни за что, с небес» [2, с. 30].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що філософські виміри поетичної творчості цього поета у вітчизняній культурологічній літературі недостатньо досліджено. Метафізична насиченість його поезії надає можливості неодноразово звертатися до виявлення смислів, закодованих у ній. Отже, **метою статті** є визначення особливостей філософської поетики у творчості Є. Винокурова.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цей поет належить до тієї плеяди художників слова, які, говорячи словами В. Маяковського, «диалектику учили не по Гегелю, бряцаньем оружия врывалась она в стих». Діалектика як методологія художньої творчості, спосіб осягнення не тільки вищих форм вияву людського духу, а й сфери повсякденності, була органічно притаманна його мисленню, хоча сам він про це спеціально ніде не говорив через душевну скромність і філософську непрезентабельність. І все ж, мабуть, адекватнішим є пояснення поетом своїх чуттєвих й інтелектуальних здібностей як таких, що дані «від Бога», а не сформованих у свідомості засобами виховання. Дійсно, народився Є. Винокуров у типово радянській сім'ї: батько — учасник громадянської війни, а потім — військовий за професією, мати закінчила три класи церковно-приходського училища, завідувала

жінвідділом на заводі. Поет писав, що за соціальним походженням він — простолюдин, і цей родовід допоміг йому вистояти в життєвих випробуваннях, рятував у складні часи війни і повоєнні роки.

Я от земли ушел бесповоротно,

Сапог не шить и не скорняжить мне.

И все ж моя душа простонародна

В своей основе, в самой глубине [1 с. 78].

Майбутній поет мав традиційне суспільне виховання: сім'я, дитячий садок, дев'ять класів школи, а далі — «доросле» життя — військове артилерійське училище, 4-й Український фронт — командир артбатареї, після війни — навчання в Літературному інституті імені М. Горького, літературна праця. Перші вірші опублікував у 1948 р., але писати їх почав ще в школі. В автобіографічних нотатках він не без гумору згадує, що першу в житті характеристику як політично благонадійній людині йому видали в дитсадку в 1930 р. Довідка свідчила: «Женя Винокуров. П'ять років. Сенсорно-просторова орієнтировка у вікових межах. Освідомленість у політично-соціальних явищах добра. Активний. Ініціативний.» У юнацькі роки багато читав, юності як такої не було, замість неї — війна, після якої став інвалідом. На війні, природно, нічого не читав, окрім фронтової преси. «Я в юности колот штыком и не писал стихов», — зазначав він. Ось і увесь його освітній багаж, зокрема поетичний і філософський, до самого вступу в Літературний інститут. Будучи вже відомим поетом, Є. Винокуров зазначав, що найбільше цінує в поезії не техніку вірша, а чуття, смисл, внутрішній голос і зовнішній ритм. Саме ці «параметри» і визначають характерні особливості його філософської поетики.

Через усю творчість поета проходять дві основні теми: перша — тема природи, життя і смерті, сенсу буття, друга — світ повсякденності як предмет філософсько-поетичної рефлексії, особливо проблема співвідношення раціонального й ірраціонального. Тема життя і смерті, їх смислу і значення в особистісному світопереживанні людини в нього тісно пов'язана з визначенням основи буття. Для Є. Винокурова, без жодного сумніву, такою основою є природа. Остання нагадує нам про себе як креатор, що породжує все існуюче, як основа всього буття — і того, що уже актуалізувалося, і того, що ще перебуває в потенції.

Поет убачає природу в, здавалося б, непрезентабельному вигляді: чахлому деревці, незабудках — «дітях канав», травинці, що пробивається весною крізь асфальт, у поведінці токуючого тетерука. З висоти польоту літака скрізь розірвані хмари вона візуально сприймається як зелено-голуба пляма. Але природа має і страшну силу: котить могутні ріки, оточує людину лісами, хмарами і морями, покриває материки

льодовиками. Вона внутрішньо суперечлива: усе в ній поділено на два полюси: зло і добро, лютість і ласкавість — це існуючі природні лики.

Природа! Я рвал ее путы и скрепы,
Я к солнцу руки тянул из норы...
Водопады и тигры ее — свирепы,
Травы и овцы ее — добры [1, с. 75].

«Природі притаманна скритність», — говорив один із давньо-грецьких мудреців. Дійсно, вона — вічно загадкова для людини, тайни її незбагаченні. Як би ми високо не оцінювали себе в порівнянні з нею, як би ми не підносилися над нею, вона, зрештою, оволодіває нами.

Но как бы ни были мы высоко,
Мы вздрогнем, лишь только она позовет, —
В самих нас брожение жаркого сока,
В нас жажда жизни ее живет [1, с. 76].

Природа дає людині життя, вона ж і забирає його, ми покійрно входимо в її лоно, розчиняємося в ній.

Ждет меня —
Верю сильней год от году —
Совсем не смерть, а конец иной:
Я, как в воду, войду в природу,
И она сомкнется надо мной [1, с. 76].

Питання життя і смерті, осягнення смислу буття поет розглядав у контексті натуралістичної філософії, яка домінувала в свідомості того покоління, до якого він належав. Її основи — у глибокій давнині. Лукрецій Кар у своїй поемі «Про природу речей», П. Гольбах у фундаментальній праці «Система природа», Л. Фейербах у циклі праць про природу і людину, багато інших мислителів — усі вони продовжували і збагачували своїми ідеями багатотисячлітню натурфілософську традицію. Природа (натура) розглядається як єдина субстанція, що втілюється в речах, формах, процесах, якостях, властивостях. Людина — одне з вищих створінь природи, homo sapiens. Усі ці особливості світоглядної рефлексії притаманні і Є. Винокурову. Тому в його поезії так виразно відчутні натурфілософські мотиви, зокрема розуміння місця і ролі смерті в системі буття. Поет не вірив в ідею реінкарнації, безсмертя душі. У вірші «Моими глазами» він писав:

Я весь умру. Всерьез и бесповоротно.
Я умру действительно.
Я не перейду в травы, в цветы, в жучков.
От меня ничего не останется...
Я не буду участвовать
В круговороте природы.
Зачем обольщаться.

Прах, оставшийся после меня, — это не я.
Лгут все поэты! Надо быть беспощадным.
«Ничто» — вот что

Будет лежать под холмиком на Ваганькове [1, с. 279].

Отже, поет не мав ілюзій стосовно особистого безметра. Гераклітівське «все плине» органічно притаманне його світорозумінню. У вірші «Геракліт» він трансформує положення відомого філософа стосовно свого життя: не можна двічі напитися з однієї і тієї самої річки, неможливо заново прожити своє життя; все, що живе і старіє, щезає в небутті, а коли щось і залишається, то це — лише жалюгідні рештки минулого, «хвіст комети».

У вірші «Краеведческий музей» Є. Винокуров перелічив ті артефакти, в яких мізерно відбиті «сліди» життя минулих поколінь.

Тут чучело цапли. А рядом двустволка
Тургенева. Ржавая сабля без ножен.
Какие-то кости и бляха: находки
В разрытых сарматских курганах. И видов
Различных сапожные щетки, –
Их выпускает артель инвалидов... [1, с. 366].

«Про що говорять ці предмети?» — запитував поет. Відповіді зрозумілі і йому, і читачам: про брєнність буття, швидкоплинність людського життя. Як не парадоксально, але речі, предмети побуту, артефакти — кістки, бляха від пояса, заржавіла шабля — пережили своїх господарів. Від деяких людей залишається дещо суттєвіше — духовна спадщина: наприклад, не тільки мисливська двустволка І. Тургенева, але і його «Записки охотника», знамениті романи, оповідання, вірші в прозі. Але врешті нічого не залишається, навіть кісток у могилах, та і самих могил теж... «Вот умру, и никто не заменит на свете»,— про рокував поет-воїн, можливо, припускав, що через століття відкопають із землі його рештки археологи.

И в музее,
Где древние торсы и вазы,
Сдунув пыль,
Аккуратно разложат на полки
Горстку пуговиц медных,
Портсигар из пластмассы
Да истлевшие ключья
Моей гимнастерки.
Скажут детям:
— Он полон был честной отваги.
«Победитель» — народы его называли.
Он лежал без сознания.

В кровавом овраге.
 Пил болотную дрянь
 На минутном привале... [1, с. 57].

Але поки живеться, необхідно жити, по можливості, повним, інтенсивним життям. Адже воно має властивість швидко закінчуватися і «время хлещет, как из пробойн хлещет в трном что есть силы вода» [1, с. 455]. Є. Винокуров по-філософському мислив щодо короткочасності всіх наших життєвих проєктів і планів:

Нет, ничего откладывать нельзя:
 Ни праздник, ни воскресную прогулку.
 Быть может, завтра, тонко моросся,
 Дождь скучно застучит по переулку [1, с. 464].

Жага до життя особливо відчутна, коли людина тільки-но починає жити, коли все попереду і до «перевалу» ще так далеко. Ось і малюк — він ще нічого не знає про майбутню смерть, мінливість життя — дивиться на світ очима невинної істоти, настирливо оповіщаючи про свій прихід у це життя:

В саду малец меж стеблей молочая
 Сидит один средь синевы высот,
 Он хочет жить, о том оповещая
 Весь мир, он погремушкою трясет! [1, с. 340].

Людина хоче жити якомога довше, дійти до останньої межі в життєвому марафоні. Смертельно поранений солдат намагається жити до останньої миті: «Ртом он ловит воздух, умирая, — хочет заглотнуть еще разок!» [1, с. 342]. Кожен живе тим життям, яке визначено йому долею, поділяючи її зі своїми рідними, близькими, і добре, якщо ще живі батьки, ще окликає мати сина, адже він завжди залишається для неї дитиною. Не так уже й багато потребує людина в цьому житті:

Но всего сильнее ему охота
 Прежде этих всяких там вещей.
 Как бойцу, что прибыл из похода:
 Ломоть хлеба да тарелку щей.
 Да чтоб мать звала его Васютка —
 Ничего, что хмур и бородат.
 ... Никакие доводы рассудка

В этом его не переубедят [1, с. 348].

Багато чого вражало поета в житті, але, напевне, більше за все — його ритм. Цьому «параметру» він присвятив не один вірш. Життя природи — Всесвіту, галактик, сонячної системи, Землі, біосфери, соціуму, окремої людини — ритмічне. Ритміку буття людина примічала здавна, віддзеркалюючи її в різних формах духовної і практичної діяльності: міфології, релігії, мистецтві, науці, філософії і, звісно, поезії.

Я ритм улавливал во всем:
И в том, как каркала грачиха,
И даже в том, что за овсом
Шла белой полосой гречиха [1, с. 400].

Є. Винокуров, як по-філософському орієнтований поет, намагався зрозуміти і відбити у вірші цю ритміку життя. «Мир крив. А логика прямая. Я в логику в тебе искал», — писав він [1, с. 196]. Однією з «моделей» ритмічного життя, на його думку, є коло, що символізує безкінечно циклічну ритміку повторення:

Я круг люблю. Он выдуман хитро.
В нем нет конца. Същи-ка в нем огрехи!
Кольцо и солнце, жернов и ядро,
Недаром кругу поклонялись греки [1, с. 248].

Ритмічним є не тільки космос, про що говорив ще в VI ст. до н.е. давньогрецький філософ Геракліт. Ритмічне і наше повсякденне життя в його багатобарвності і, здавалось би, «дріб'язковості». І на цю особливість звернув увагу поет. У вірші «Ритм» він писав:

Однажды, видя, как парикмахер
Натягивал бритву на ремне,
Я подумал, что ритм правит миром.
Ритм задан миру.
Мир заведен, как бывают заведено туго
До отказа часы.
Ночь с необходимостью сменяется днем.
На улицах помаргивают светофоры.
Ложечка методично вращается
В стакане швейцара Музея восточных культур.
Луна руководит в океане отливом и приливом.
Ритмичны пуговицы на жилете.
Мать, вытащив тяжелую, как гиря, грудь,
Покачивает ребенка.
Все живое пульсирует, как звезды [1, с. 435].

Ритмічність життя не заперечує існуючої в ньому протилежної тенденції — аритмії. Дійсність має й щось на кшталт «броунівського руху». Калейдоскопічність подій, карнавальність і балаганність, сутність повсякденного буття очевидні.

Я полагаю, нету балагана
Пестрей, чем жизнь. Я в памяти припас
Гром мотоциклов, пафос барабана,
Веселость масок и тоску гримас... [1, с. 436].

Аритмія життя — така сама реальність, як і ритмічність, вони взаємозумовлюють один одного. Людині необхідні і те, і інше, без них

вона не може гармонізувати своє існування. Але ритм життя все-таки вражає людину більше, ніж аритмія. Незважаючи на життєвий хаос і багатоманітність явищ, в природі відбуваються кругообіг стихій та процесів, повтори соціальних подій, нарешті, таким є і фізіологічне життя організму, що, в першу чергу, забезпечується ритмічними скороченнями серця.

Я думал, хаотичен свет.
И все навалено навалом,
А пульс стучал мне: нет да нет
С определенным интервалом [1, с. 400].

Є. Винокурову органічно притаманне філософське ставлення до здавалося б найбуденніших подій і явищ. Власне кажучи, більша частина життя людини — це повсякденні клопоти і події, якісь дрібниці. Наприклад, пташиний спів наводить поета на роздуми про значення цих пісень — своєрідних закодованих послань до когось і про щось.

Что означает это пенье птиц?
Гремит, звенит, поет ночная мгла.
То песнь, наверно, звездному величью?
То космосу бескрайняя хвала?
А, может, то совсем не песнь, а просто
Так разговор про разные дела —
Что скоро утро, что, мол, нынче росно,
Что вот, мол, дескать, червяка нашла... [1, с. 51].

Споглядання вогню в пічурці фронтової землянки, полум'я лісного вогнища асоціюються в нього то з вселенським вогнем, з якого виникли всі природні об'єкти, то з вогнем земного ядра, то з вогнем душі людей, одержимих науковою і художньою творчістю.

Важливу увагу поет приділяв і соціальній проблематиці, яку можна означити «філософією людського спілкування». Життя людини складається з буднів, частіше за все, сірих, непоказних. Заклопотана повсякденними турботами, вона замикається в собі, у своїх «справах». Немає часу, а часто і бажання, зрозуміти і сприйняти іншу людину, може навіть і не чужо для тебе. До теми міжособистісної комунікації поет звертається неодноразово. Один із його віршів має специфічну назву — «Будни».

«Как жизнь? — «Болел». — «Так ты, брат, заходи». —
«Спасибо дорогой!» — «До скорой встречи!..» [1, с. 306].

Ці блиц-діалоги іноді перетворюються на сурогат спілкування, повсякденний обряд. За міжособистісною псевдокомунікацією приховуються і байдужість до життя ближнього, і «зачумленість» проблемами виживання. Адже не випадково М. Гоголь і Ф. Достоєвський так часто зверталися до співчутливого зображення життя так званих

«маленьких» людей з їх повсякденними клопотами. Ось і Є. Винокуров описав у віршованій формі діалог з цієї самої тематики:

Вопрос: «Как жизнь?». И тут по ритуалу:

«Да ничего». — «Ну будь...» — «Вот так-то, брат...»

Но человек начнет мало-помалу рассказывать:

— «Такие, брат, дела...»

Сначала, так, с неловкостью несмело, —

Жена на той неделе умерла.

Дочь что-то, между прочим, заболела.

Зашел бы. Как-никак...»

Я на него

Гляжу. Он козырек надвинул. «Э, он плачет...»

...Спроси: «Как жизнь? — ответят: «Ничего...»

Но это ничего еще не значит [1, с. 369].

Але і серед сірих буднів бувають просвітки, іноді вони приходять самі, а якщо їх немає, слід шукати, створювати, розривати непроглядну темін повсякденності. Краса, радість, добро часто приховані у звичному, буденному житті. Щоб це усвідомити, необхідно пересилити себе, відійти від одностороннього світосприйняття. Геніальним утіленням краси в житті для поета завжди була музика. І це зрозуміло: адже музика і поезія настільки близькі за змістом, формою втілення, глибиною почуттів і переживань, настільки гармонічні кожна сама по собі і в поєднанні, що навіть складно уявити їх існування як різних і незалежних форм духу. Поезія музична, музика поетична, обидві вони — лише окремі іпостасі людської душі. У віршованій палітрі Є. Винокурова дуже часто поетизується музика як необхідна складова духовного життя людини. У вірші «Музика» поет писав:

Стихия музыки — могучая стихия.

Она чем непонятней, тем сильнее.

Глаза ее, бездонные, сухие,

Слезами наполняются при ней [1, с. 237].

Музика — абсолютна за формою існування — притаманна всьому Всесвіту, про що прозорливо говорив ще Піфагор.

Она и не видна, и невесома,

И мы ее в крови своей несем.

Мелодии всемирная истома,

Как соль в воде, растворена во всем [1, с. 237].

Є. Винокуров звертав увагу на ірраціональні виміри музичної стихії, говорив про «бісів», «духів» музики — добрих і злих, які «безумствують, переполюють зал».

Вакханки в исступлении зверели,

В поля бежали, руки заломив,

Лишь только на отверстия свирели
Орфей клал пальцы, заводя мотив.
Но и сейчас, когда оркестр играет
Свою невероятную игру,
Как нож с березы, он с людей срезает
Рассудочности твердую кору [1, с. 237–238].

Душевний резонанс від сприйняття музики поет по-справжньому відчув на війні. Саме там, у жахливих умовах існування, людина немовби наново сприймає воістину божественну сутність, притаманну музиці, мелодії, пісні, оркестровій п'єсі. Трофейний німецький акордеон дістався артилерійському взводу, яким командував молодий офіцер Є. Винокуров. Цей красивий, блискучий і ніжний інструмент повністю поділяв долю солдатів на дорогах війни, переживав усі перипетії окопного життя: холод, спеку, дощі, обстріли.

Ремни нежны и узки
Весь в перламутре он.
Как плакал он по-русски,
Чужой аккордеон!
Напев летел в обозы
До сердца пробирал...
И старческие слезы
Обозник вытирал.
Слышна по всей округе
Была его игра...
И на плече подруги
Рыдала медсестра [1, с. 55].

Без музики неможливе життя людини: свято, розвід караулу в армії чи поховання. Традиційно в армії завжди існував полковий оркестр, який виконував надто важливу місію — гармонізацію духу військового, котрий постійно перебуває в екстремальних умовах, на межі життя і смерті. Музика надихала воїна, була своєрідною терапією душі — усувала психічне напруження у хвилини затишшя. Поет називав військових музикантів «богемой в мятых сапогах», яка є уособленням «гармонии и дисциплины».

Под артогонь, во рву, у края
Оркестр гремит, судьбой храним,
Мир хаоса, преображая
Искусством праведным своим.
В пилотках набок — неказисты:
Вот тот сутул, а тот в очках.
В шинелях латаных артисты,
Богема в мятых сапогах [1, с. 380].

Вісімнадцятирічний комбат Є. Винокуров, котрого бійці ласкаво називали «синком», був для них батьком — командиром. Він розумів, що душевна підтримка солдату так само необхідна, як і підтримка фізичного стану. І в разі, якщо немає оркестру, є пісня — ліки для душі.

Уважали комбата
В простосердье своем.
— Не споем ли ребята?
Выдыхали: — Споем!
И с присвистом, и с гиком
И с отмахом руки
Оторвут «Гоп-со-смыком»
Мои старики [1, с. 105].

Такими ліками для душі і тіла воїна або ж мирної людини є танець — своєрідна музика рухів, у якому, як і в музиці, відображаються найглибші духовні інтенції. Людина в танці немовби залишає все земне («Одним рывком подняться за предел рассудочности»), сягає сфер, недосяжних для раціонального сприйняття. Невипадково езотерик Г. Гурджієв уважав танець засобом досягнення людиною тайн світу і самої себе. І можливо, вона таким способом, як це роблять дервіші в Дамаску, долучається до вищих, неземних інстанцій, зливається з ними і духовно, і фізично.

Посередине города Дамаска
Ты вдруг остановись и подивись
На дервишей кружащихся, их пляска
Есть путь один из этой жизни ввысь [2, с. 22].

Є. Винокуров убачав у явищі танцю філософський смисл:

Давайте же летать! Быть может,
Кто знает, ведь судьба слепа,
Вдруг смысл вселенной нам поможет
Понять какое-нибудь па [3, с. 201].

Він — один з небагатьох художників слова, які по-філософському оцінюють жінку і поетизують її. Для нього вона — вищою мірою неземна і водночас земна істота. Як земна істота вона змальована поетом у побутових ситуаціях: на жінці багато в чому тримається благополуччя сім'ї. Поет проникливо пише про цю нележку її місію:

Моя любимая стирала.
Ходили плечи у нее.
Худые руки простирала,
Сырое вешая белье.
... То плечи опустил, родная,
смотрела в забытьи в окно,
То пела тоненько, не зная,

Что я слежу за ней давно.
 ... Прекрасней нет на целом свете —
 Все города пройти подряд! —
 Чем руки худенькие эти,
 Чем грустный, грустный этот взгляд [1, с. 72].

Але жінка має іншу, незбагненну для чоловіка сутність, вона — загадка, богиня, неземна істота. Чоловічий розум не в змозі розгадати цю загадку. Чоловіки немовби дурніють під час споглядання жіночої краси.

Красавица! ..
 И вот обалдевая,
 Застыли мы, открыв в смятенье рот...
 — Смотрите, вон красавица! Живая
 Красавица! Вон — не спеша, идет.
 О, женской красоты великая загадка!
 Кто тайный смысл твой до конца познал? [1, с. 135].

У поезії Є. Винокурова життя часто асоціюється із грою, яка побудована за певним алгоритмом: має початок, середину і закінчення. Рано чи пізно на своєму життєвому шляху людина досягає стадії, яка в шахматах має назву «ендшпіль» — кінець гри.

И жизнь твоя, летевшая доколе,
 Застопорит, по клеточкам ползя,
 Как в той игре, когда уж нет ферзя,
 А пешка лишь последняя на поле [1, с. 465].

Але людині надто складно змиритися з тим, що її гра закінчена. Ось і Є. Винокуров, усупереч попередньо висловленій думці: «Я весь умру. Всерьез и бесповоротно» все ж таки не втрачає надії, як і Овідій, а услід за ним О. Пушкін, озвучивши його думки російською мовою: «Нет, весь я не умру — душа в заветной лире мой прах переживет и тленья убежит...»

А все-таки в мире нужна мне зацепка,
 Чтоб не был я будто случайная щепка
 На гребне, бродяга или аноним,
 Чтоб не был, как пасынок, миром гоним... [1, с. 450].

Споглядаючи в пінакотеці м. Мюнхен картину, на якій відображена сцена прощання філософа — стоїка Сенеки зі своїм учнем, поет розмірковує про продовження і свого творчого життя: «быть может твой последний взгляд, тускнея, отразится навек в глазах ученика».

И по траве в обильных росах,
 Под чистой синевой высот,
 Тот мальчик робкий, взявши посох,
 Твой взгляд по миру понесет [2, с. 29].

Висновки. Розгляд творчості Є. Винокурова свідчить: це художник слова, метафізично мислячий поет, який репрезентує філософсько-поетичну картину світу, поетичними засобами відображаючи думку про те, що буття поліфонічне і багатовимірне. По-перше, в його поетичних роздумах чільне місце відведене розумінню природи як основи буття, а також виявленню ролі людини як природної істоти. Природа, на його думку, була, є і буде вічною загадкою для людини, її тайни незбагненні. Тому в його поезії так виразно відчутні натурфілософські мотиви. По-друге, філософсько-поетичний ракурс бачення природи має чітко виражені діалектичні аспекти: ідея суперечності як домінуючого типу взаємодії між явищами природної і соціальної сфер дійсності, думки про співвідношення ритму й аритмії в цих сферах, роздуми про єдність буття і небуття в універсумі. По-третє, органічною для його філософсько-поетичних роздумів є екзистенціальна проблематика — питання про життя і смерть, сенс людського буття, співвідношення раціонального й ірраціонального в світорозумінні й художній творчості людини. Цікаві і певною мірою повчальні є думки поета про міжособистісні комунікації, що осмислюються в контексті діалогічного спілкування. По четверте, в окремих поетичних творах Є. Винокурова актуалізоване питання пам'яті і забуття в соціокультурному аспекті, яке розглядається ним в контексті ідей швидкоплинності буття, суперечливості процесів збереження й руйнації культурної спадщини в естафеті людських поколінь. По-п'яте, необхідно зазначити новачійність поетичних роздумів Є. Винокурова щодо місця і ролі мистецтва в житті соціуму й окремої людини. Це стосується музики і танцю, які поетизуються ним і потрактовуються у філософському контексті. Зокрема, музика розглядається як абсолютний феномен, а танець — як музика рухів людського тіла. Музична стихія, на думку поета, має космічні виміри. Отже, можна констатувати, що загалом філософсько-поетичні рефлексії Є. Винокурова є суттєвим внеском у скарбницю духовної культури сьогодення.

Список використаних джерел

1. Винокуров Е. Избранные / Е. Винокуров. — М. : Худ. лит., 1968. — 405 с.
2. Винокуров Е. Космология / Е. Винокуров. — М. : Правда, 1984. — 30 с.
3. Винокуров Е. М. Самая суть: Стихи / Е. М. Винокуров. — М. : Сов. писатель, 1987. — 400 с.

References

1. Vinokurov Ye. Izbrannyye / Ye. Vinokurov. — M. : Khud. lit., 1968. — 405 s.
2. Vinokurov Ye. Kosmologiya / Ye. Vinokurov. — M. : Pravda. 1984. — 30 s.
3. Vinokurov Ye. M. Samaya sut: Stikhi / Ye. M. Vinokurov. — M. : Sov. pisatel. 1987. — 400 s.

■ UDC 124/129:82-145 VINOKUROV YE.

Dyachenko M. V., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Head of Department of Philosophy and Political Science, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

YE. VINOKUROV'S PHILOSOPHICAL AND POETIC REFLECTION

The aim of the article is to reveal the features of a philosophical poetics in the works of Ye. Vinokurov.

Research Methodology. The study investigates this issue by examining the philosophical and cultural and artistic approaches to consider the specific features of poetic creativity. The author draws on the axiological approach to realize the value and significant ideas and expression of the poet, existential issues and determine the significance of the artifacts of certain types of art in the spiritual and human creativity.

Results. It is emphasized that the dialectical conception of nature, society, the place and role of human in the universe is present in Ye. Vinokurov's poetry. The study of philosophical and poetic reflections showed that understanding the nature as the foundation of human existence is the best feature in his reflections. Philosophical and poetic perspective of nature and society has distinct dialectical aspects; it is noted that the existential issues fit well into his world view — i.e. the issues of life and death, the meaning of human existence, rational and irrational in the spiritual and human creativity. In some poetic works of Ye. Vinokurov the issues of correlation of memory and forgetting are updated in the socio-cultural aspect. The issues of interpersonal communication in the society, the importance of arts, especially music and dance, in the spiritual and practical activities of a human being occupy an important place in his works.

Novelty. The thoughts of the poet about interpersonal communications that are considered in the context of the dialectic of human communication are of especial interest; some ideas of the poet's place and role of art in human life, especially in music and dance, are found out innovative.

The practical significance. The article provides interesting information on the problems of the interrelation of philosophical and poetic baselines, their convergence in artistic creativity, in particular, in the works of the famous poet of the twentieth century Ye. Vinokurov. The material in this article can be used in new developments in philosophy, philosophy of culture and philosophy of art, ethics, aesthetics, philology, as well as in the studies of the issues of scientific and artistic creativity.

Key words: nature, people, philosophical and poetic world view, life, death, the meaning of life, artistic creativity, poetry, music.

Надійшла до редколегії 03.02.2016 р.